

Kõrgem Kunstikool Pallas

Maaliosakond

Maaliseeria „nostalgia ja kahetsus“

Lõputöö

Maarja Pettai

Juhendaja: Pille Johanson MA

Tartu 2023

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. NOSTALGIA	4
2. KAHETSUS	11
3. LEPPIMINE	13
4. MAALISEERIA	15
KOKKUVÕTE	19
SUMMARY	20
KASUTATUD KIRJANDUS	21

SISSEJUHATUS

Maaliseeria „nostalgia ja kahetsus“ on inspireeritud mulle südamelähedastest lapsepõlve suvekodudest. Lõputöö tutvustab ja käsitleb kaht suvekodu kui mälestuste allikat. Uurin nostalgia- ja kahetsustunnet, mis kaasnevad majade mahamüümisega. Teema valik lähtub huvist analüüsida ja võrrelda mälestusi, tundeid ja mõtteid, mis on talletunud mällu lapsepõlvest ning mis on kogunenud viimase 15 aasta jooksul. Mind huvitas, kui palju ja kuidas mõjutas suvila ja vanaema maakodu mind ja minu mälestusi. Taaselustasin lapsea mälupilte ja võrdlesin neid ema mälestustega samast ajast.

Maaliseerias kujutan end lapsena erinevates olukordades ning selle kaudu soovin väljendada suvekodudega seonduvaid tundeid. Esimene maal seerias kujutab kõige rõõmsamaid hetki lapsepõlvest ja keskendub nostalgiatundele, mis tekkis mälestustesse sukeldudes ja mida kirjeldan täpsemalt esimeses peatükis.

Teine maal seerias räägib kahetsusest ja kujutab minu igatsust lapsepõlve ja vanaema järele. Kirjalikus osas mõtestan enda jaoks esmakordselt lahti nii vanaema kui mõlema suvekodu kaotust ja kaotusjärgseid tundeid. Kirjutan olukordadest, kus oleksin pidanud teisiti käituma, ning võimalustest, mida ma ära ei kasutanud. Tunnen kahju suhete osas, mis on kadunud või kaugenunud.

Kolmas maal sündis vajadusest leppida paratamatusega, teha rahu iseenda ja kujunenud olukorraga. Katsetan erinevaid viise, kuidas kaotusega leppida ja kirjeldan neid lähemalt kolmandas peatükis.

Tahtsin teada, miks mind vaevavad nostalgia ja kahetsus ning kuidas oma tunnetega toime tulla, et jõuda leppimiseni. Töötasin lapsepõlvemälestused kirjalikult ja loominguliselt läbi ning lõin korrastatud narratiivi, mis on mulle sellel teel loodetavasti toeks.

1. NOSTALGIA

Veetsin kõik lapsepõlvesuved kas talus või suvilas.

Varane lapsepõlv möödus vanaema maakodus, milleks oli Varese talu (vt pilti 1). Talu ehitati 1840. aastatel ja see koosnes elumajast, suitsusaunast ja lagunened laudast. Maja küljes oli kuur ja rehealune, kus olid vanaaegsed põllumasinad, küttepuud, hobuvankrid ja heinaküün. Meil oli suur õunapuu- ja aiamaa. Tee ääres oli tohutu kivi, kus veetsime lastena aega. Talu müüdi maha 15 aastat tagasi, olin siis 8-aastane.

Pilt 1. Varese talu (Pettai 2006)

Ehkki veetsin vanaema maakodus mitmeid suvesid, mäletan seda häguselt. Ma ei mäleta nii palju maja kui seal mängimist. Mul on mälopildid erinevatest aianurkadest ja ruumidest. Kõige eredamalt tulevad meelde mänguasjad: valge pult, mille värvilised nupud tegid häält; pisike vesivärvide komplekt; potid, pannid ja lusikad, millega tegin mudakooke; nukuvanker, millega ronisin õunapuu otsa, sest ma ei saanud nukku ometi puu alla jätta. Meil oli ka punast värvi ruuduline madal lapsekäru, milles vanemad vedasid sageli isegi kolme last. Hiljem vedasin sama käruga igale poole oma nukke.

Emma noorpõlvemälestustest sain teada, et temagi veetis kõik vabad nädalavahetused ja koolivaheajad maal, aga tööd tehes. Enamalt jaolt polnud see valik vabatahtlik ning ta pidi aitama oma ema nii rohimise, õunte korjamise, mahlateo kui muude talutöödega. Ta rääkis, et hein kasvas üle pea, kuid niidukit polnud ja niitma pidi vikatiga. Elektrivool oli nõrk ja vett polnud ning kõike tehti käsitsi. Elektrikatkestuse ajal oldi mitu päeva pimedas. Emma käis vanaema abistamas ka siis, kui mina olin juba sündinud. Vanaema elas algselt talus aastaringselt, kuid hilisematel aastatel ainult suviti. Käisime kogu perega tal abis, korjasime marju ja õunu. Üks esimesi eredamaid mälestusi oli see, kui aitasin vanaemal kartulit ja rohelist sibulat võtta, et lõunasööki valmistada. Keedukartul koos rohelise sibula ja hapukoore salatiga oli mu lemmiktoit.

Teiseks mäletan talumajast õhkuvat erilist salapära. Mu fantaasia oli võimas, kujutasin ette erinevaid tegelasi ja kujusid. Rehealune oli suhteliselt pime, sest laes polnud lampi. Tagumises nurgas oli eraldi piiratud ala, kus hoiti sigu või kanu. Arvasime vennaga, et nurga taga elutses hirmus koletis. Uskusin koletisejuttu nii kaua, kuni hakkasin nägema musti kujutisi nurgas seismas ja meid vaatamas. Kujutasin endale ette, et helkiv silmapaar jälgis mind läbi pimeduse. Ma ei julgenud aastaid seina taha vaadata.

Veel mäletan, et meile loeti igal lõunal ja õhtul enne uinumist muinasjutte. Eriti erksalt on meeles Jüri Pärjõgi „Külaliste leib“ ja Eno Raua „Tark mees taskus“. Magamistoas oli kolm voodit, laste omad kõrvuti ja vanaema oma eraldi. Vanaema voodi oli magamistoa tagumises seinas, süngi ees rippusid erinevad tekid, et valgust kinni pidada. Voodi kõrval oli saladuslik uks, mida lapsed ei tohtinud avada. Aastate jooksul lubati lastel vaid kaks-kolm korda tupp piiluda. Tegemist oli külmruumiga, kus vedeles vana mööblit, kuivatati taimi ning hoiti õunu. Ruum oli täiesti tavaline, kuid minule tundus see kui hiiglaslik antikvariaat. Meeles on valged seinad ja päiksekiired põrandal, kõike katmas tolmukiht. Põrand kriuksus väga kõvasti, heli lausa ehmatas. Tuba oli müstiline ja ma ei mõistnud kunagi, miks meid sinna ei lastud.

Salapärale lisas vürtsi talu lähedal asuv polügoon, kus toimusid pidevalt õppused. Olime relvalaskudega harjunud, paugud ei häirinud meid. Käisime vanaemaga mõnikord jalutamas mööda kruusateed. Mäletan, kust poolt tulid paugud, kuid ma ei näinud kunagi polügooniala, sest sinna läks vaid üks rohtukasvanud metsatee. Nägime vahel tanke sõitmas, need olid hirnsad. Metsateel oli tihti prügi, mida inimesed endast maha jätsid. Kord leidsime paarsada kilo prügi, keegi oli visanud minema pliidi, potid, karbid, isegi seinaplaadid. Juba väiksena ärritas mind looduse reostamine.

Ainus suurem sündmus, mida seoses taluga mäletan, oli kellegi sünnipäev, sest istusime õunapuuaias suures telgis. Laud oli kaetud hea ja paremaga ja mu pere istus koos. Mäletan, et tegin telgi kõrval õueköögis mudakooke, kallasin vett mulla peale, segasin läbi ja panin pannile. Õhtu meeldejäävaim hetk oli, kui tädi rinnale hüppas ritsikas. See oli erkroheline ja tohutult suur. Tädi kartis putukat, kuid naeris kõva häälega, paludes kellelgi see kinni püüda.

Mälestusi sirvides, mõistan tagantjärele, et lapse mälu on valiv, toetub kogemustele ja emotsioonidele. Maakodule mõeldes tekkis mälestustes uskumatult palju lünki. Ma ei mäletanud, kas vanaema elas seal ainult suviti, kas vanaisa elas ka maal, kas meil oli loomi. Pingutusega meenus kuur, mis oli kola täis, maja eesruum, kus oli pissipang, sest keegi ei tahtnud vildakat haisvat välikäimlat kasutada. Tuli meelde, et vanaisa ei elanudki maal ja et vanaemal oli koer.

Laps suudab juttude põhjal luua mälestuse, mida tegelikkuses pole olnud. Näiteks, maale ilmus äkitselt pesakond kasse, umbes 3–4 poega. Kassipoegade ema oli tundmatu, me ei teadnud tema omanikku. Kassid elasid talu aias, keegi ei jätnud neile toitu. Me sõitsime linna, jättes kassid sinna, sest me ei teadnud, kas omanik tuleb neid otsima või mitte. Mõne aja möödudes hakkas mu nõbu muretsema, kas kassidega on kõik korras. Nad suundusid tädiga tagasi maale. Ainult üks kassipoeg oli alles, rebased olid arvatavasti teised pojad ära söönud. Tädi võttis selle ainsa kassi endale. 20-aastane sülekass Carmen elab siiani nendega. Ütlesin emale, et mul on mälu pilt talu õunapuust, mille otsas kassipojad korraga ronisid. Ema vastas, et sellist asja pole kunagi olnud. Mu mälestus oli võlts.

Teine petlik mälestus on seotud talu tubade paigutusega. Otsisime emaga satelliidipildi, kus olid näha majast alles jäänud müürid. Hakkasime müüride järgi tubade asukohti mõistatama. Ma ei suutnud tuvastada, mis tuba kus kohas asus. Kuidas suudab mälu nii tugevalt petta? Ma ei suutnud meenutada, kas elutoast pidi otse edasi liikuma või vasakule minema, et magamistuppa pääseda. Joonistasin kaardile mitu korda tubade jaotust, kuid ema ütles iga kord, et tegin valesti.

Lapsena on raske meeles pidada, kus on suvekodud, kui neil pole kindlat aadressi. Kui minult praegu küsida, kuidas vanaema tallu minna, mul poleks aimugi. Väike laps ei suuda pooleteisestunnist sõitu meelde jätta. Maakodu asus keset metsa, mööda täiesti suvalisi teid. Ma ei tea, kas ma peaksin piinlikkust tundma sellepärast, aga mis ma parata saan, mu vanemad ütlesid mulle alles mõni aasta tagasi, et mu vanaema maakodu nimi on Varese talu. Alles paar kuud tagasi leidsin kaardilt, et maakodu asub Laanesilla-Varese teel. Ma ei mäletanud isegi

täpselt, kuidas sõita suvilasse, mis sest, et ma olin seda sama teed sõitnud sadu kordi. Laps ei jälgi teed, ta sisustab oma aega autos. Mu esimene iseseisev sõit suvilasse oli üllatavalt raske, kahtlesin mitu korda, milline teeots on õige.

Teine oluline hoone, kus oma lapsepõlve veetsin, oli Trepimäe suvila (vt pilti 2). Endine Vehendi Brenda suvila, mis kannab nüüd nime Retrosuvila Marienhof. Tegu on Trepimäel asuva endise nõukogudeaegse pioneerilaagri ja autovedude retrosuvilaga, mis ehitati 1960. aastatel. Suvila koosneb üheksast magamistoast, köögist, ühistoast ja saunast. Lisaks tubadele kuulub suvila juurde ka privaatne rand ning suur võrkpalli- ja korvpalliplats. Suvila asub Võrtsjärve kaldal, keset kukeseene- ja mustikametsa.

Pilt 2. Trepimäe suvila (Pettai 2005)

Isa sõber usaldas suvila meie pere kätte 2002. aastal, paludes selle eest hoolt kanda ning vastutasuks võisime puhata seal nii tihti kui soovisime. Võtsime pakkumise kohe vastu, sest see võimaldas meil kui linnainimestel olla looduses. Veetsime kõik kevad-, suve- ja sügiskuud suvilas toimetades ja puhates. Ootasime igal aastal varakevadet, et saaks nautida sealset vaikust ja linnulaulu.

Suvilaga seondub palju ilusaid mälestusi. Mängisime, ujusime, sõitsime rattaga, vaatasime korduvalt samu multikaid, meil oli isegi DVD pleier, mille isa meile ostis ja mille üle me olime uhked. Joonistasime kulunud pliiatsite ja vildikatega. Kandsime vanu riideid ja plätusid, kui unustasime midagi linna. Mängisime lendava taldrikuga, loopisime korvpalli ja turnisime mänguväljakul.

Kuna me rentisime suvilat välja, siis seal võis kohata väga omapäraseid külalisi. Meie verandal esines vabaõhukontserdiga Anne Veski. Aastaid võõrustasime regati purjetajaid, kes alati pärast võistlusi käisid saunas. Suvilas on peetud ka pulmi ja ema mäletab, kuidas küünlad paadisilla puidu sisse jäljed põletasid. Oli palju alaealisi, kes käisid pidutsemas. Enamasti tuli kellegi lapsevanem valvama, kuid hommikul kallasime poolikuid õllepudeleid tühjaks. Ema mäletab veidraid olukordi, näiteks hullu naabrimeest, kes käis pidevalt aia taga jalutamas ja väitis, et maja on liiga väsinud ning lubas selle põlema panna. Eluks ajaks jääb meelde kord, kui paar inimest tuli suvilasse ja teatas, et järvel on kaks inimest kaduma läinud. Nad soovisid, et käiksimel kaldal jalutamas, ehk näeme laipasid. Õnneks leiti inimesed elusalt, nad olid purjelauaga järvel ära eksinud. Kõige eredamalt on mees suvilas korraldatud koertenäitus. Kuldsetele retriiveritele ehitati lava, kus nad esinesid. Järgmisel hommikul olid magamistubade kardinad küüntega lõhki kistud ja kogu aed oli kaetud koerte väljaheitega.

Suvila meelitas kohale paljud pere sõbrad ja sugulased. Suvilas lasti rihm lõdvaks, päeval tehti esimesed joogid lahti, päevitati ja puhati ning õhtul pidutseti varajaste hommikutundideni. Muusika karjus tavaliselt kella kuueni hommikul. Võtsin juba 9-aastaselt endale kohustuseks teha igal hommikul kõigile pannkooke. Käisime eelneval päeval tädide-onudega mustikametsas korjel. Ärkasin alati kell 8 üles, et teha umbes 30 inimesele hommikusööki, sest kõik olid pohmellis. Praadisin kahel pannil kooke ning mäletan, kuidas inimesed järjest ärkasid ja koogilõhna peale kööki tulid. Kes tuli kell 9, kes kell 13. Mäletan siiaamaani, kuidas mõnel onul olid silmad tulipunased ja pea lõhkus või kuidas mõnel tädil oli juba hommikune ujumine tehtud. Pohmellis sugulased pakkusid mulle palju nalja.

Teisest küljest, sugulased ja sõbrad väärtustasid privaatsust ja vaikust, nad nautisid jaanipäevadel ja üritustel koos aja veetmist. Suvila vastas oli kukeseene- ja mustikamets, kus naised käisid hoolsasti korjamas. Järvevaadete nautimiseks püstitasime linnuvaatetorni, mida kõik sugulased armastad. Nad veetsid iga vaba hetke tornis istudes, päevitades, juues, päikseloojanguid nautides. Käisin nendega kaasas ning vaatasin väiksena järve paistvale Tondisaarele. Uudishimu oli meeletu, soovisin teada, kas keegi elas müstilisel saarel. Mitu aastat hiljem lubas onu mind oma mootorpaadi rooli, sõitsime saarele. Saarel oli palju kaskesid

ja tühjust, kuid saare keskel oli üks puidust laud, lõkkeplats ning katusealune. Vedeles pudeleid ja pakendeid, seega inimesed olid varemgi seal käinud. Panime saarele nimeks Linnusitasaar, sest kogu saar oli valge, kaetud kajakasaastaga.

Loodus teeb oma töö. Rüsijää hävitas 2011. aastal linnuvaatetorni. Jää rikkus meie ranna: lükkas vesiratta puu otsa, lõhkus ära suitsuahju ning hävitas paadisilla. Algusaastatel tõime liiva, et kivine rand mugavamaks muuta, kuid vesi uhas ajapikku suurema osa liivast minema. Rand läheb igal aastal aina kaugemaks, vesi muutub aina madalamaks. Lisaks loodusele lõhkusid suvilat inimesed. Vanemad olid frustreeritud, sest üürnikud suhtusid suvilasse kui pidutsemise kohta. Teatud aja tagant sattusime külaliste otsa, kes pidutsesid, lagastasid ja pruukisid liigselt alkoholi. Ema-isa on parandanud aknaid, lampe, isegi keedukannu. Okse oli pidevalt muruplatsil. Voodipesu oli uriini või poriga koos. Prügi ja taarat oli meeletult, viisime igal aastal mitme tuhande euro väärtuses pudeleid minema.

Kuna lapse mälu on vägagi petlik, vaatasin tundide viisi vanu fotosid ja avastasin, kui palju tööd pidid mu vanemad tegema, et suvilat korras hoida. Leidsin kausta 2008. aasta kevadest, mille piltidel tegid tööd mu tädid, nõbud ja vanemate sõbrad. Umbes 25 inimest oli kokku tulnud, et mu vanemaid aidata. Aja möödudes kadus aina enam inimesi, kes olid nõus appi tulema. Kõigil olid oma elud ja oma mured. Sõbrad ei üürinud enam kortereid, vaid kolisid oma majadesse, mistõttu neilgi olid oma aiad ja majad, mille eest hoolitseda.

Koristus-, parandus- ja aiatööd olid täiskasvanute mure. Kõik lapsed olid alati kiige otsas, see oligi meie põhiline ajaveetmise koht. Osad kiikusid, osad istusid redelil, osad ronisid. Me viisime isegi oma toidu redelist üles ja pistime jalad esimese pulga peale, et istuda nagu toidulaua taga. Kui suur kiik oli võetud, istusime aiakiige peal ja ajasime juttu. Kiikudes sain mõelda absoluutselt kõigest ja mitte millestki, ma tundsin end täiesti vabalt. Väiksena nautisin lihtsalt ilma ning mõtlesin, mida täna teha. Nüüd kiikudes mõtlen hetkele ja tulevikule, mõtlen rahale ja miks mul seda pole, mõtlen oma suhtele ja kas kõik on hästi või mis võiks paremini olla. Mõtlen asjadele, mis mind häirivad ja pahaseks ajavad ning miks nii on. Mõtlen sellele, kui ilus on suvi, kui hea mul on olla. Mõtlen oma unistustele ja muredele. Kiikumine muudab mind hetkega rahulikuks.

Kord otsustasime perega, et lähme enne suvilast kojuminekut mustikametsast läbi. Teadsime ühte kohta, kus kasvasid ka metsmaasikad. Kõik korjasid kahe käega maasikaid ja mustikaid, need maitsesid imeliselt. Ühtäkki kuulsin oma isa, kes hakkas täiest kõrist karjuma. Isa hüppas ja jooksis, siis hakkas väikevend samamoodi karjuma, hüppama ja jooksuma. Isa karjus:

„Mesilased! Jookske autosse!“. Isa oli astunud metsmesilaste pesa peale, mis huvitaval kombel asetses sambla sees. Kõik pereliikmed said mitu korralikku sutsakat, me jooksime elu eest auto poole. Mul on siiani meeles vaatepilt, kuidas ma autoukse pauguga kinni lõin ja mitu mesilast lendas suure hooga vastu akent. Siia maani, kui käime perega metsas korjel, teeme omavahel nalja, et keegi mesilaspesa peale ei astuks.

Suvilat ümbritsev mets on koht, kus on täielik meelerahu. Olen naernud ja nutnud selles metsas, korjanud mustikaid ja tapnud sääski. Otsisin alati loomi, proovisin leida rebaseid ja kitsi ja karusid, kuid tulutult. Käisime perega suvilat vaatamas pärast seda, kui see maha müüdi. Sisse me ei saanud, kuid käisime metsas jalutamas. Märkasin, et pool meie armsat metsa oli maha raiutud. Olime perega täiesti segaduses, vihased, pettunud.

2. KAHETSUS

Vanaemast rääkida on alati raske. Imelik on see, et me ei olnud vanaemaga eriti lähedased, ma kohtusin temaga mõne korra aastas. Ometi, kui ma mõtlen temale, tuleb mul pisar silma ja mind vaevab kahetsustunne. Miks ma ei helistanud talle? Miks ma ei käinud tal külas? Miks ma ei olnud temaga lähedasem? Mõtlesin tihti sellele, et kunagi hakkab vanaemal külas käima ning me teeme küpsiseid. Mõtlesin kogu aeg endamisi, et võiks vanaemaga rohkem koos olla. Mind ei takistanud miski ja ma ei tea, miks ma seda ei teinud. Mul on tegemist. Mul pole aega praegu. Unustasin ära. Täiesti mõttetus vabandused. Tunnen, et mul pole vanavanemaid olnudki, sest isapoolsed vanavanemad surid enne mu sündi ning emapoolsetega ma polnud lähedane. Ma ei ole kunagi saanud kingituseks vanaema kootud villasokke, käinud vanaisaga kohvitamas või vanaemaga turul sinki ostmas. Mäletan vanaema külas mängimist ja temaga aja veetmist, kuid mida vanemaks ma sain, seda vähem me kohtusime. Külaskäigul ajasime juttu küll, kuid see ei sujunud nii, nagu lootsin. Ma ei ole ühegi vanavanemaga lähedane olnud, mistõttu ma ei osanud vanaemaga sügavat kontakti luua. Vanaema surm oli väga ootamatu ja südantlõhestav. Teiste vanavanemate surm ei mõjutanud mind eriti, aga ma ei suuda kuigi hästi vanaema surmaga toime tulla. Tunnen, et lasin võimaluse täielikult käest ja nüüd painab mind süütunne. Unistus jäi unistuseks, mul on sellega siiani raske leppida, kuid see muutub tasapisi kergemaks. Kahetsen, et meil pole enam kumbagi suvekodu. Mõistan, et see polnud minu otsus. Talu müümisel ma ei taibanud vanemate otsusesse sekkuda, sest ma arvasin, et mul pole sõnaõigust. Tunnen siamaani sisimas süütunnet, et me ei panustanud ema, tädi ja onuga talu renoveerimisse. Nii vana ajaloo talu oleks väärinud säilitamist.

Kui suvilast ilma jäime, olin 17. Olime vennaga suvila müümisele ilmselgelt vastu, kuid meie käes polnud pere rahakott. Võib-olla ma ei mõista endiselt, kui suur finantsiline koormus see vanematele oli. Suvilat ümbritsev mets oli meie jaoks hindamatu väärtusega ning kui suvila oleks meie oma, ei müüks me mitte ühegi summa eest metsakrunti maha. Oleksin teinud ükskõik mida, et hoida kasvõi üks majadest alles.

Ma ei saa aega kontrollida, küll aga saan kontrollida enda käitumist, mistõttu kahetsen, et ei austanud vanemate pingutust. Tunnen häbi, sest mäletan, kuidas noorema vennaga vingusime tihti, kui pidime mitu tundi ootama, kuni ema lõpetaks elutoa, köögi ja kõigi üheksa magamistoa koristamise. Mõistsin alles hiljuti, et see on tõsiselt vaevrohke töö. Meie vennaga vaid istusime kiigel ega viitsinud isegi mängida. Me aitasime vahel lehti riisuda ja lilli kasta, kuid see pole

midagi erilist. Kui oleksime suvilas edasi, olen kindel, et mina aitaksin emal koristada ning vend aitaks isal parandada. Kogu pere pingutaks ühiselt.

Kahetsen, et ma ei saanud nautida suvila-elu täiskasvanuna nagu said mu vanemad. Võin seda ainult ette kujutada, milline mu elu oleks. Lapsena nägin pealt pidusid, mulle pakkusid lõbusa tujuga sugulased nalja. Ajasime juttu, mängisime ja tantsisime koos. Mina ei seaks pidutsemist esikohale, vaid naudiksime sõpradega koosveedetud aega, mis muudaks meid lähedasemateks. Kutsuksin ka sugulasi kokku, et näha üksteist rohkem kui mõne korra aastas. Suvila on meil kõigil südames ja see hoiab meid koos.

3. LEPPIMINE

Mind jääb pikaks ajaks, kui mitte igaveseks, painama „Mis siis, kui...?“ küsimus. Mis siis, kui suvila oleks alles, kas oleksime lähedasem pere? Kas oleksime õnnelikum pere? Kas oleksime lähedasemad sugulaste ja sõpradega? Kas olulisem on maja ise või sellega seonduvad mälestused? Arvan, et suvilast rääkides on maja väga oluline, kuid suvila võlu peitus inimestes, kes sinna kokku tulid. Tühi maja ei oleks sama, mis oleks maja täis naeru ja juttu. Aga ka üksinda naudiksin seal olles linnulaulu ja järvekohinat. Mälestused ei pea olema suured ja võimsad. Lihtsad asjad nagu võrkkiiigel lamamine, metsas mustikate noppimine ja murul paljajalu kõndimine, jäävad kergemini meelde, sest keskkond on eriline.

Tänu sellele unikaalsele kohale sai pere looduses olla ning rentimine tõi meile sissetuleku. Koristus- ja remonditööd tekitasid ajapikku tüdimuse. Suvila oli nõukogudeaegne maja, mis lagunes igast otsast – aed lagunes, torud olid katki, katus lagunes, mullamutid hävitasid muruplatsi, rand oli pilliroogu või surnud kalu täis. Vanemad ei saanud suuremat sorti renoveerimistöid ette võtta, sest suvila omanik soovis säilitada vana ehtsat retrosuvilat. Õnneks saan öelda, et suvila ei ole enam lagunemisohus. Uued omanikud andsid majale uue hingamise. Suvila pole enam meie pere oma, kuid see on edaspidi turvalistes hoolitsevates kätes ja see pakub mulle hingerahu.

Taluga oli keerulisem, sest korraks tekkis lootus, et ka selle maja uued omanikud teevad hoone täiesti korda. Nad lubasid talust ehitada hobusetalli, kuid see plaan jäi soiku. Maja seisis aastaid, kuni mitme hoone katused hakkasid kokku varisema. Lõpuks vajusid isegi põrandad sisse, ainult seinad jäid püsti. Käisime 2019. aasta talvel talu vaatamas ema, tädi ja onuga. Talu oli muutunud õnnetuks hunnikuks. Maja kõrvale oli kaevatud mitu auku, kuhu oli visatud vana pliit, telefonid, mööbel, kõik, millest üritati salaja lahti saada. aja jooksul oli tunne, nagu oleksime surnuaias: kõndisime melanhoolselt ja vaikselt, vaatasime, mis majast saanud on. Paratamatult pean olema realistlik ning aru saama, et talu pole võimalik igavesti säilitada. Läheduses olevate naabrite majad on samuti lagunened või inimtühjad. Vanaema maakodu säilib siis, kui hoiame maja meeles ning jagame mälestusi tädi, onu ja oma perega. Säilitame sugulastega lähedust, kui käime vanaema haua ning tema talukohta iga paari aasta tagant vaatamas.

Võtsin suvekodudest kaasa kolm eset: päikseprillid, mis on viltu ja logisevad; teksatagi, mis kuulus kunagi mu isale ja mis on üle 40 aastat vana ja puidust kiige, millele on maalitud oranžid

lilled ning millega mu ema kiikus 40 aastat tagasi. Leidsin esemed 2017. aastal, kui külastasime suvilat viimast korda. Kiige leidsin talust 2019. aastal, kui käisime jõulude eel vanaema haul ning maja üle vaatamas. Suvilast leidsin asjad juhuslikult, kuid maakodu külastades seadsin eesmärgiks leida midagi, mida mälestuseks kaasa võtta. Hoian kõiki esemeid väga, kasutan prille ja tagi pidevalt. Need mälestusesemed lohutavad mind ja aitavad mul meenutada ilusaid hetki.

Ma ei ole enam pahane vanemate peale, ma ei süüdistan neid majadest loobumise pärast. Olen kogenud viha, kurbust, kahetsust, segadust, kuid püüan neist tunnetest lahti lasta. Jään mõlemaid suvekodusid alati positiivselt mäletama. Hindan neid hetki, mil sain muretult ringi joosta ja päevad läbi mängida. Olen tänulik, et sain neis majades nii palju oma perega koos olla. Lepin tasapisi paratamatusega, see protsess vajab aega.

4. MAALISEERIA

Inspiratsioon maaliseeria „nostalgia ja kahetsus“ jaoks tekkis soovist meenutada tänutundega lapsepõlve. Maaliseeria koosneb kolmest 120 x 150 cm maalist, mis põhinevad tähtsamatel tunnetel, mis seostuvad suvila ja taluga. Kujutasin kõikidel maalidel end lapsena, soovides edastada oma tundeid võimalikult vahetult.

Inspiratsiooni otsides, uurisin kunstnikke, kes on sama teemat käsitlenud ja leidsin Mari Prekupi 2010. aastal loodud installatsiooni „Ajamasin“, mis kujutab kunstniku lapsepõlvetuba. Tema eesmärk oli tuua eredad mälestused tagasi mõtteisse, sest need kipuvad täiskasvanueas tuhmuma. Installatsioon on üleelusuuruses, et aidata vaatajal tunda end pisikesena. Tuba tekitab vaatajale perspektiivi, mida kogeb 5-aastane laps. (Container, 2010) Nõustun kunstniku eesmärgiga, ka mina mäletan ruume ja aianurki suuremana, kui nad tegelikult olid. Mälupildid on võimendatud ja elavamad kui täiskasvanueas.

Tööde jaoks vormi otsides meeldisid enim Peeter Mudisti teosed, mis on pealtnäha lihtsad, kuid sisuküllased. Kunstnik ei kasuta tugevaid kontraste, vaid annab õhukeste värvikihtidega edasi pehmust ja hajuvust. (Kõiv & Joonsalu, 2003, lk 21, 28) Mudist ei rõhuta portreede puhul detailirohkust, vaid soovib edasta hingeelu – mõtteid ja tundeid. Kunstnik kujutab tabavalt konkreetseid, kuid ehedaid hetki, näiteks kallistamist, jooksmist, istumist. (Kõiv & Joonsalu, 2003, lk 32) Teostes „Poiss kivil“, „Ärapöörduja“ ja „Lasteaasta“ võib kohata tavalist lapselikku käitumist. „Seal ligidal on üks vana sadamakoht“, „Õde-venda“ ja „Müller pojaga“ näitavad inimestevahelisi suhteid, mis on vahel südamlikud, vahel kohmetud. Samastun kunstniku kujutamiskiisiga, sest pean samuti oluliseks tabada tunnet, mitte täpsust. Ma ei aja taga anatoomilisi korrektsusi, vaid soovin edastada sõnumit.

Minu maaliseeria esimene maal „nostalgia“ kujutab mind väikse tüdrukuna kiikumas (vt pilti 3). Otsustasin kujutada kiikumist, sest kiikumine on mu elu esimene mälestus. Kiikumine on elav, lõbus ja siiras, see ongi see, mida taga igatsen. Suured värvilised pintslitõmbed jooksevad üle lõuendi, muutes maali dünaamiliseks. Pilg suundub punasele kiigele, mis on pea igale lapsele äratuntav. Soovin erksate, roosakate ja rohekate värvidega edasi anda intensiivset positiivsust ja lennukust, mida väike laps võib tunda suure hooga kiikudes.

Pilt 3. Esimene maal "nostalgia" (Tamm 2023)

Teine maal „kahetsus“ kujutab mind väikse tüdrukuna kallistamas vanaema (vt pilti 4). Tegemist on seeria kõige süngema maaliga, sest kujutab mu lahkunud vanaema. Vanaema mängis väga olulist rolli talu elus. Kuigi talu ja vanaema kaotamine oli paratamatu, siis ma ei osanud hinnata, kui oluline oli kontakt vanaemaga enne kui jäin sellest ilma. Maalil hoiab laps vanaemast kõvasti kinni, surudes oma nägu vastu teda. Vanaema asemel on hele läbipaistev hing. Maal sümboliseerib kontakti, mida laps soovib vanaemaga säilitada. Ümbritsev taust on raevukas, intensiivne. Pintsli tõmbed annavad edasi leina.

Pilt 4. Teine maal "kahetsus" (Tamm 2023)

Kolmas maal „leppimine“ kujutab mind väikse tüdrukuna vaatamas talu, millest on saanud kivihunnik (vt pilti 5). Maal on oluliselt tuhmimates toonides. Tüdruk seisab kivihunniku ees tardunult, ei julge end liigutada ega midagi öelda. Tüdruk seisab lootusetu olukorra ees, ta on nii väike, aga hunnik nii suur. Hein ulatub tüdruku põlvedeni. Kivikuhjas on teravaid puidutükke ja katkine köögiaken, millest ta vanasti välja vaatas.

Pilt 5. Kolmas maal "leppimine" (Tamm 2023)

Hoolimata sellest, et kumbagi suvekodu enam pole, mäletan endiselt kõike positiivselt. Nõustun täielikult järgneva tabava tsitaadiga: „Kui kogu inimkonna lapseõlv jääb Eedenisse, siis igaühe isiklik paradiis on tihti tema enese lapseõlves. Inimese mälu on selektiivne ja tavaliselt mäletatakse ikka head ja ilusat. [...] Lapseõlv on ennekõike iseenda ja maailma avastamine läbi tundmuste, aistingute, kogemuste.“ (Kõiv & Joonsalu, 2003, lk 19)

Inimese mälu on valikuline, ta otsustab alateadvuses, mida mäletada ja mida mitte. Sageli mäletatakse ilusaid hetki ning mured ja traumad surutakse alla. Lapseõlv tähendab enda- ja maailmaavastust. Inimene suudab meenutada nooruspõlves mällu sööbinud aegu, maitseid, lõhnu, värve, helisid. Lapseõlv peaks olema turvatunnet ja armastust täis. (Kõiv & Joonsalu, 2003, lk 19) Pere võimaldatud turvatunne mõjutab inimest kogu elu (Kõiv & Joonsalu, 2003, lk 73).

KOKKUVÕTE

Lõputöö tutvustab kaht suvekodu kui mälestuste allikat. Kaevusin lapsepõlvemälestustesse ja analüüsisin leitud. Kolm peamist tunnet, mida lahkasin, on nostalgia, kahetsus ja leppimine.

Tutvustasin suvilat ja maakodu ning kirjeldan peamisi mälestusi ja huvitavamaid lapsepõlveseiksid. Vahendasin emaga peetud vestlusi, kus arutasime suvilaga seonduvaid mälestusi, positiivseid ja negatiivseid külgi ning jõudsime selgusele, et suvekodud olid meile mõlemale olulised. Mõistsin, kui palju saab lapse mälu petta. Varasema lapsepõlve mälestused koosnevad peamiselt mängimisest ja mälupiltidest, millest mõni on võlts, kuid hilisemad meenutused on intensiivsemad ja detailsemad. Emaga vesteldes värskendasin mälu, vaatasime koos vanu fotosid ja kaarte ja joonistasime tubade jaotusi.

Kahetsen, et ei hinnanud vanemate pingutust, kuid nüüd pingutaksin kogu perega, et majade eest hoolt kanda. Muutsin oma suhtumist, sest mõistsin, et võtsime vennaga suvila ülalpidamist enesestmõistetavalt. Kahetsen, et ei loonud sügavamat kontakti vanaemaga. Lasin võimaluse käest, et temaga rohkem aega veeta. See kummitab mind siiani, kuid olukorraga leppimine muutub ajapikku kergemaks. Kahetsen, et mu arvamust ei võetud arvesse majade maha müümisel, sest teeksin ükskõik mida, et hoida kasvõi üks neist alles.

Leppimise osas pidin talust lahti laskma, sest seda pole mõtet säilitada, maja taastamine ei tasu end ära. Suvila kaotus oli ääretult raske, kuid nähes uute omanike pingutust ja hoolivust, tunnen hingerahu. Suviekodude müümine on paratamatu, igatsen mõlemat maja, kuid olen leppinud olukorraga. Majad ühendavad meid, sest käime suvilat ja metsa perega suviti vaatamas. Hoiame sugulastega sidet, käies vanaema haulal ning külastades tema talu. Majade puudumisel on olulisim jagada omavahel mälestusi ja rõõme. Ma olen täitnud tühimiku enda sees.

Inspiratsiooni otsides, uurisin kunstnikke, kes on samuti lapsepõlve käsitletud ning leidsin Mari Prekupi ja Peeter Mudisti. Maaliseerias kujutan end lapsena ning selle kaudu soovin väljendada suvekodudega seonduvaid tundeid. Esimene maal seerias keskendub nostalgiatundele, mida mälestused esile kutsuvad. Teine maal seerias kujutab kaotust ja kahetsust ning minu igatsust lapsepõlve ja vanaema järele. Kolmas maal sündis vajadusest leppida paratamatusega, teha rahu iseenda ja kujunenud olukorraga.

SUMMARY

The thesis bears the name „Nostalgia and Regret: A Series of Paintings“. The thesis introduces two summer homes as a source of memories. I analysed my memories, feelings and thoughts that have accumulated in the past 15 years. The farm and the summerhouse were sold when I was 8 and 17. I discussed how selling both of the houses has affected me in my adulthood. Three main feelings arose: nostalgia, regret and reconciliation.

Whilst reminiscing, I introduced both summer homes and described the memories I formed when I was little. I realised how different the memories were in my early and late childhood. My early childhood memories were hazy and mainly consisted of fragments. I discovered I had fake memories and had forgotten many ordinary things, like the layouts of the rooms or how to drive to the houses. Later on, my memories became more vivid, intense and conscious.

Talking of regret, I confessed that I was sorry for not finding a deeper contact with my departed grandmother. She was a very important part of memories connected with the farm. I was not close to any of my grandparents or great grandparents, so it was harder for me to connect with her. Now I am left with the constant feeling of guilt for not taking chances. I also regret not having the houses anymore. Regarding the summerhouse, I feel a mix of regret, sadness and yearning. At times, I took the hard work of my parents for granted, but I should have helped them instead. To this day, I may not grasp how big of a financial burden owning two cottages might be. I am not angry with my parents anymore for their decision. I have started to let go of the negative feelings and accept the loss. I have closed that chapter in my life. I only feel gratitude and love towards the memories I have made and the stronger connections my family, friends and relatives have built.

Looking for inspiration, I researched for artists who have dealt with the same topic in Estonian art. I found a few artists whose work I liked, Mari Prekup and Peeter Mudist.

The painting series „Nostalgia and Regret“ consists of three 120 x 150 cm oil paintings. I depicted myself as a child to exhibit vulnerability in its most authentic form. I think the paintings are sincere. The paintings are named after three main feelings: nostalgia, regret and reconciliation. The paintings allowed me to pour out all my emotions and to express my thoughts visually.

KASUTATUD KIRJANDUS

Container, A. (2010). *Mari Prekup "Time Machine"*. Allikas: Art Container:

<http://www.artcontainer.ee/index.php?id=169&fbclid=IwAR01Y1Vq8QbqtQiynUggC>

TOMGB-Kzt9xg9WCKMAKA1EY5EX18Mf7lsjEUWg

(Viimati vaadatud 28.05.2023)

Kõiv, R., & Joonsalu, M. (2003). *Lapsepõlv. Laps Eesti kunstis*. Eesti Lastekaitseliit.